

Tilbakemelding fra Landbrukets klimaselskap SA

Vi redegjør her sammen med NLR, Norsvin og Tine for våre erfaringer så langt etter lansering 15. oktober 2020 for mjølk, korn og svin.

• Tall på andel som har tatt kalkulatoren i bruk

Totalt er det gitt ca. 1200 samtykker hvorav ca. 900 stk gårder har hatt godt nok grunnlag for å få en tilfredsstillende beregning/dokumentasjon.

• Omfang av tilbakemeldinger fra bønder så langt

Ift omfang/antall har vi fått svært få tilbakemeldinger direkte til selskapet via vårt kontaktskjema som er tilgjengelig både på vår hjemmeside og i selve kalkulatoren.

Tilbakemeldinger fra bønder blir i hovedsak gitt ifm fagmøter, annen møtevirksomhet og via rådgivere som blir kontaktet direkte av bønder. Her har vi ikke helt oversikt over omfanget da vi ikke har lagd et system rundt dette. Ifm intern møtevirksomhet mellom selskapet og rådgivere blir de saker som er gjengangere og vurdert som kritiske tatt til etterretning av seksapet (se nedenfor).

• Innhold i tilbakemeldinger

Vi opplever at tilbakemeldingene fra produsentene som har brukt Klimakalkulatoren er positive. Produsentene vi hadde med i pilotperioden synes det har vært interessant å være med og det har vært gode diskusjoner mellom rådgivere og bønder. Det er også erfaringene fra opplæringen av rådgivere og gjennomgang av pågående gruppearbeider til Tines og NLRs rådgivere (de er halvveis per i dag). Det er viktig nytteverdi ved å se resultatene og beregningen i Klimakalkulatoren i sammenheng med fagsystem som eks Kukontrollen og Skifteplan.

Mange etterspør referansetall. Per i dag blir resultatene hengene litt i lufta og forhold til hva som er «gode» eller «dårlige» tall. Dette vil forbedres etter hvert som det blir et større antall beregninger i databasene (=fler samtykker som resulterer i gode nok beregninger). Personvernregler/GDPR som vi til enhver tid etterfølger gjør at det må foreligge et forholdsvis stort antall beregninger for at de skal kunne brukes anonymisert i et godt og relevant sammenligningsgrunnlag.

Vi har møtt noen motforestillinger til at hele regnskapet/andre data må deles og lagres når det per i dag ikke er alle opplysninger som direkte brukes. Behovet her henger sammen med muligheten å kunne se datagrunnlaget som er brukt, kunne se beregninger/utviklingen over en lenger tidsperiode, behov for å kunne justere beregninger bakover i tid hvis modeller/beregningsmåten forandrer seg og å kunne gjøre et relevant og best mulig utvalg ift sammenligningsfunksjonen. Det er derfor viktig med gode hjelpetekster og beskrivelser av hvilke data og hvorfor de går inn i kalkulatoren. Her har vi et arbeid å gjøre.

Et poeng er at det er lett å ha stort fokus på det som mangler – ikke på det som faktisk foreligger og som ofte er et godt nok utgangspunkt for å starte klimaarbeidet på gården. Noen mangler må vi leve med siden dette er Versjon 1 (V1). Det er forventning om forbedringer og vi har fått mange gode innspill, både på det faglige og det pedagogiske.

• Oversikt over hvilke utfordringer som må løses

Her nevnes eksempler på noen konkrete innspill vi fått. Vi har enda ikke fått tatt stilling til om alle disse faktisk MÅ løses – men det gir et bilde av «hverdagen» for selskapets arbeid med kalkulatorene:

Skifteplan føres ikke (eller er ikke korrekt)

Her er det mange meninger. Viser til et innspill fra rådgiver i NLR:

*«Viktig for meg som har jobbet med gjødslingsplanlegging i 30 år å presisere at noen andre løsninger vil **ikke** bli et «halleluja» for at ting blir mer korrekt i Klimakalkulatoren. Etter gruppegjennomgangen med 38 bruk er **ikke** skifteplan en flaskehals i bruk av kalkulatoren, tallene som kommer ut er logiske. Problemet er at de færreste bønder har vært flinke nok til å dokumentere avling på skiftenivå. Fordelen med dagens skifteplan er at programvaren er tilgjengelig for **ALLE** rådgiverne i NLR, og det er enkelt å gå inn i Skifteplan og korrigere eller rette opp feil. Det å lage en gjødslingsplan, og lage et godt grunnlag for god og riktig gjødsling (nitrat-direktiv, tak på fosfor osv, jordtypebestemmelse og optimal gjødsling basert på engas og jordas beskaffenhet) er en **tidkrevende** jobb. Vi i NLR er positive til at det kommer andre løsninger, MEN det må tas høyde for at det også må være enkelt å bistå bonden med å finne «feil» eller kunne korrigere innrapporteringer. Oppdages det feil i Skifteplan eller registreringer slik kalkulatoren framstår i dag tar det bare minutter fra feilen er rettet opp i Skifteplan til det blir fanget opp i Klimakalkulatoren. Så derfor; vi er en nøytral aktør i markedet, ulike løsninger er OK, men det må tas høyde for at bonden trenger bistand. At Skifteplan er en utfordring som må løses stemmer **ikke** med oppfattelsen av slik vi leser klimakalkulatoren i dag. Skifteplan fungerer, det er andre utfordringer som bør stå lengre fram i køen om ting skal prioriteres i utviklingen av klimakalkulatoren».*

Selskapet jobber med å få på plass andre skifteløsninger som Crop Plan, Eana Skifte og Jordplan. Vi har i lang tid aktivt arbeidet med dette – men, det har tatt tid å få prioritert dette hos de aktuelle aktørene. Først ut blir som det ser ut nå Crop Plan/Datavæxt (klart til sommeren?).

Vestlandet/Nordlige strøk mangler jordsmonnskartlegging,

Her jobber NIBIO kontinuerlig med å utvide datagrunnlaget. Vi er i dialog og viser til behov mm. Men, det tar tid og vi vurderer å lage et «eget system» for eksempel å ev knytte oss opp mot aktører som registrerer jordprøver som bonden selv tar. Men, det kan bli kostbart, krav ift datasikkerhet og deling av data ift personvern må ivaretas og det hele må sees opp mot ev andre løsninger som kan komme.

Mangler beregninger for utmark (utslipp og binding)

Her har NMBU fått tildelt midler for å utvikle modeller som per dags dato ikke foreligger. Arbeidet starter opp nå. Tidsperspektivet er uklart da dette er et komplekst, omfangsrikt og på mange måter nybrottsarbeid. Selskapet følger arbeidet tett og vil få tilgang til modeller så snart de foreligger/er publisert.

Det mangler i noen tilfeller sentrale data

Det gjør at mange (ca. 1/4 pr nå) til nå har erfart at beregningene stopper.

Det er flere årsaker til dette:

1. Manglende integrasjon mot aktører (eks kraftföropplýsninger, og kart i Skifteplan)

Innspill fra rådgiver i NLR:

Kart i Skifteplan har ikke vært et problem, men det må presiseres at det må være på plass. Dagens kartløsning har eksistert i 3 år, og rådgiverne i NLR har ikke rukket å få koblet skifter og kart hos alle «kunder». Det jobbes med saken, og det er en tidkrevende jobb. Her er det også regionvis variasjoner. Det er altså ikke feil i Kalkulatoren eller Skifteplan, men det må gjøres en jobb for å få kart på plass. På spesielt bruk med mange skifter er det en tidkrevende jobb. Vi oppdager at noen kodinger på vekster blir feil. Det jobbes det med.

2. Feil i beregningene i kalkulatoren (det ble avdekket en feil vedr grøvførberegningene) Uklart om dette tilfelle. Her jobbes det med saken- saken er oversendt NMBU og Nibio som er faglig ansvarlig. Uansett om det foreligger en feil er den sannsynligvis ikke av avgjørende karakter – men må rettes opp.

3. Feil i data fra underleverandører

Det er viktig at en kan være mest mulig åpen og ærlig på dette. Det er frustrerende for bonde og rådgiver når ting oppleves som lite logiske eller rare – og det i ettertid blir avdekket at det skyldes feil i program eller datagrunnlag. Vi tror også det fører til at bønder gir litt opp og mister tillit til kalkulatoren. Det er derfor viktig at feil og viktige mangler blir håndtert og kommunisert raskt.

Innspill fra NLR:

*Vi mener at Skifteplan fungerer. **Det er viktigere å få på plass andre elementer inn i Kalkulatoren som:***

- *Beite og beitebruk. Ikke gode beregninger slik den framstår i dag (se over)*
- *Innkjøp av grovfôr, gode beregninger på dette mangler (nå bruke std tall)*
- *Hva med halm?*
- *Bruk av andre forslag (myse, brød fra bakeri etc)*
- *Mer nyansering i resultater på okser; okser er en salderingspost i dag. Det stilles mange spørsmål omkring utslipp fra «Okser» (fores oksene opp, selges de som småkalv, kastrater). Viktig å få dette på plass raskt.*
- *Tap på avling. På Vestlandet og Trøndelag er det stor frustrasjon hos bøndene siden mye av fôret spises opp av hjort. Bonden gjødsler for å unytte potensialet i enga, men når hjorten spiser fra 20- 60 % av avlinga slår dette uheldig ut i klimaberegningene på det enkelte bruk.*

• Tidsbruk per år ved å ta kalkulatoren, samt å motta rådgivning

Det er viktig at datagrunnlaget er i orden og det er viktig at en starter med å sjekke det. Er alt OK, tar det ikke lang tid for en bonde å få frem beregningene.

NLR- og TINE har felles opplæring av rådgivere; omfattende og opplegg med teori og praksis. Det er en erfaring for disse rådgivergruppene å jobbe sammen om rådgiving i ut fra klimakalkulatoren. Denne tverrfaglige inngangen til klimakalkulatoren er godt mottatt hos rådgiverne og de bøndene de har samarbeidet med i den praktiske oppgaven.

Klimakalkulatoren (primært motivasjon til å ta Klimakalkulatoren i bruk og samtykke) er prioritert område på årets «Fjørunde og rådgiving» i TINE.

Det er viktig – både for bønder og rådgivere å se resultatene i Klimakalkulatoren i sammenheng med fagsystem som eks Kukontrollen. Jobben skal gjøres i de enkelte

eksisterende verktøyene (husdyrkontroller, skifteløsninger mm) og så får man klimadokumentasjonen «automatisk» som et resultat av det.

Tiltakene i klimahandlingsplanen og oppfølgingen av disse ligger fagsystemene. Så vil en kunne se effekten på klimautslippene i Klimakalkulatoren.

Dette vil henge sammen med produksjonsrådgivning – og også sammen med økonomien i produksjonen.

Både NLR og TINE vil jobbe med Klima Førsteråd. Vi vil lage felles opplegg for Klima Førsteråd gruppe.

Erfaringsmessig basert på gjennomgangen vi har hatt med rådgiverne trengs et trent øye til å få fordelt noe av faktorene som dukker opp i kalkulatoren (diesel, kraftfor....) Et trent øye vil også lettere kunne avdekke hvor bonden kan hente mest for gode klimatiltak basert på de tallene som kommer fram i Klimakalkulatoren.

• **Opplevd nytte hos enkeltbønder**

Egentlig har vi ikke grunnlag for å svare på det basert på erfaring etter lansering da svært få bønder *braker kalkulatoren aktivt*.

Men, pilotene og det som er vist til ovenfor har vist at bøndene opplever Klimakalkulatoren som nyttig. Det samme sier rådgiverne at bøndene de har samarbeidet med under oppgaven gjør. Den tverrfaglige gjennomgangen med rådgivere fra TINE+NLR er nyttig for bonden.

Det har ikke vært noen aktive tiltak fra selskapets side å få økt oppslutning i denne perioden – ikke noe «trøkk». Hovedårsaken til dette har vært at vi først ønsket å få noen mangler som er blitt avdekket på plass. Fremover i 2021 vil det fra selskapets side ikke foreligge kommunikasjonsressurser til nødvendig utadrettet aktivitet for å få økt oppslutning. Selskapet vil dog sammen med eierne prøve å best mulig koordinere egnede aktiviteter.

For å få økt oppslutning/bruk er det fra selskapets side vurdert at et en form for krav eller en tydeligere kommunisert «gulrot» for bonden vil være avgjørende. NLR vil øke innsats fremover ifm konkrete tilbud om rådgivning (sammen med annen og individuell) og samme vil Tine (se over).

• **Status for lansering av kalkulatoren for øvrige produksjoner**

Ammeku, potet og fjørfe planlagt åpnet oktober 2021. De siste rett i etterkant av at modeller som utvikles av NMBU (Sau) og NIBIO (Grønt eks potet) er klare.

Oslo, 180221

Med vennlig hilsen

Tony Barman
Prosjektleder Klimasmart Landbruk
Daglig leder Landbrukets Klimaselskap SA